

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko politiško glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/1. Vse pošiljatve je pošiljati franco. Reklamacije so proste poštne. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna številka 150 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 250 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Prožetje učiteljstva s stanovsko zavestjo.

Čas celi rane, tudi najhujše — celo one, ki jih človek doživi v najgloblji notranjosti. Celi jih in pušča brazgotine, spreminjajoče vnanost in notranjost človekovo do nespoznatnosti.

Da, od idealov — visokih in lepих — so ostale samo brazgotine!

Napolnile so srce s prevarami in hladno maščevalnostjo; ubile so v njem vse dobro in plemenito, odvzele mu visoko miselnost in ga potisnile k tlu, k zemlji, k materiji, kateri se je oslabilen vdal — ko je stegnila po njem svoje zlate prste in zanetila v pripeljani notranjosti vseobvladajoče hote nje »egoizem«. To je bila preteklost.

Ozdravljene so rane, a ozdravljene za najvišjo ceno!

Spoznajmo hibe globlje; naše zevajoče rane, da jih odpravimo in zacelimo.

Da, brat — in rodna mati ne bi spoznala...

Po vseobčem stremljenju je učiteljstvo pozabljajo najkрасnejšo zapoved: »Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe. — Pozabilo jo je in se dalo zapeljati nastranec nejšemu egoizmu, ki polni našo dobo, ko snetje pšenico.

Tedaj je zamrlo tovarištvo, je zamrlo vse, kar je poedinca vezalo s stanom. »Jaz — ta hladni »jaz« — se je rogala vsem idealom, vsemu vzvišenemu, vsemu dobremu.

— Zatrjal je pravico, ne radi pravice, pač pa iz gole naslade nad trpljenjem bližnjika.

Boj za lastni blagor je pretresel in razbil trdne temelje našega stanu.

Ne obči, temveč osebni, lastni blagor — je osnova vsega premeščanja, vseh preganjanj!

Förster pravi: »Ako bi imel neprestano v mislih koliko ljudi ti je v vsakem trenutku izročeni in kako vsak neprestano opazuje, kaj pravkar govoriš in delaš — bi lahko na svojo okolico vplival, kakor pravi kralj!

Toda mi smo odvrgli visoko miselnost — zbili se drug drugega in se izročili političnim strankam, da obranijo naše osebne interese. — Tovariš je prezel tovariša!

Je li v tem našel izraza en sam, najmanjši drobec stanovske zavesti? — Ali se ni ravno tu pokazal oni hladni »jaz« najsilnejši? — Ali ni ravno ta odstranjal z dobrih službenih mest, zaslužne in zmožne učitelje, priljubljene pri učencih in starših? — Ali ni ravno ta hladni »jaz« polnil izpraznjena mesta mnogokrat z manj zmožnimi, mlajšimi, manj potrebnimi?!

Pri nastavljanju in prestavljanju se zato ni gledalo več na zmožnosti, ne na starost, zasluge in socialne politike. — Zato je splahnela pravica s stanovsko šolskega polja.

Učiteljstvo samo je krivo, da smo izgubili stalnost!

Naš egoizem, naše medsebojno stanovsko sovraštvo, je uničilo to važno dobro, ki je dajala učiteljstvu možnost pravega udejstvovanja, ki mu je pridobila ugled in dala učiteljevi družini, nameščeni v šolskem poslopju, občutek »to je naš dom!«

In kje je bil pred kratkim naš dom? — Iz kraja v kraj so nas pehali, uničevali nas materialno in duševno, slabili so že zadnjo iskro idealizma v nas in nam vsilili malomarnost v službi, kajti: »Kaj se boš mučil in trudil, ko ne veš, če boš jutri še tu; ko ne veš, če ne steza že danes oni »zloglasni paragraf 71.« za teboj svojih tenkih prstov.

Pojdimo dalje, ogledimo razpise službenih mest, ki imajo nuditi učiteljstvu možnost, da si pridobi službeno stalnost v kra-

ju, odgovarjajočem proslilčevim zmožnostim, zaslugam, starostni dobi in socialnim družinskim potrebam.

Ti razpisi so izgubili pomen z onim trenutkom, ko so bila prvič razpisana večina hribovska mesta, za katera ni proslilcev.

Idealno tekmovalje učiteljstva na kulturnem polju je s tem prenehalo.

Okrajna učiteljska društva, ali se za vedate važnosti razpisov! Poskrbite, da se na deških šolah ne razpisujejo mesta za ženske učne osebe; poskrbite, da se razpišejo na večrazrednicah tudi provizorično zasedena mesta, za katera bo dovolj starejših in potrebnijših proslilcev, čeprav z dežele!

Kajti pribiti je treba, da smo deljeni v dve kasti z različno veličino pravic, a z enako količino dolžnosti.

Patriciji smo — in plebejci!

Patriciji sede na pet, šest, sedem in osemrazrednicah v mestih in trgih — plebejci pa žive od sveta ločeni v hribovskih eno, dvo in trirazrednicah.

Gorje nam kmetiskim učiteljem, ki bi se drznili prositi na večrazrednico, kjer je pripravljen prostor — patriciju — ako bi se drznili prositi, ker smo že dovolj dolgo službovali v hribih in so otroci zreli za meste ne šole. — Vse bi palo po nas!

In vendar — ali so boljša mesta res samo za privilegirance? Ali niso to odlike za trud in uspehe, dosežene na podeželskih ljudskih šolah in za ostalo kulturno udeje stvovanje?

Starejši učitelji, z družinami, ki so posvetili svoje najmlajše moči napredku prostega ljudstva, ti naj pridejo v mesta!

Vsi mladi tovariši in tovarišice pa naj pridejo med nas, da spoznajo svoj narod, da med istim poskusijo razmahniti svoje sile, da istemu pokažejo pot navzgor, da tu poskusijo za kako ceno zanjemo uspehe — mi, kmetiski učitelji — naj pridejo med nas, da jih razžari pravo tovarištvo, ki bo znalo ceniti one starejše tovariše, ki so šele po enakem trdem delu sprejeli boljša službena mesta.

Ker trdo delo mora biti predhodnik boljših dni, ako hočemo iste ceniti — jih spoznati visokih žrtve vredne!

Pa ne samo kasta — še druga ustanova je tu, ki s svojimi člani zaseda dobra mesta potrebnejšim in boljšim — to je žlahta, elita! To so hčerke in sinovi raznih svetnikov, advokatov, zdravnikov in enakih mo-gočnikov.

Vse te je potrebno poučiti, da so pisane zanje iste pravice, pa tudi iste dolžnosti, kot jih imamo mi, ki nismo visokega rodu, ki pa nas je vendar rodila enako zvesta, enako ljubeča, enako zavedna mati.

Hočemo pravice in se ne branimo dolžnosti.

Hočemo dela in smo veseli plačila.

Da se vse uredi po pravici in dolžnosti, da se plača po zasluženju in delu, da priborimo našim družinam zopet stalen dom in da se lahko s celim srcem in vso dušo posvetimo kulturnemu in vzgojnemu delu — zato smo se združili v močeno družino.

A še ne poznamo ne bratov, ne sester, ne očeta, ne mater.

V nas še ni onega družinskega duha, ki veže družino in ji daje moč vzdržati najtežje — deliti veselje in žalost skupno, boriti se za iste lepe cilje!

V nas še ni one ljubezni, ki se tako silno preliva skozi članstvo dobre, poštene družine, kjer so vsi enaki, vsi upoštevani,

kjer ima vsak svoje delo, vsak svoj delokrog, ki je zanj najprimernejši in katerega zato tudi z veseljem opravlja in se srečnega v istem počuti.

Danes samo še podobni svetopisemskemu mladeniču, ki bi šel rad za Kristom, a se strahoma obrača od preteklosti s prošnjo: »Za Teboj hočem iti Gospod, ali prej mi dovoli, da se poslovim od domačinov svojih.«

Ko gradimo novo krepko stavbo, ne jokajmo ob podrtjih izpodjedjenih po zobu časa!

Družina drži na svojo čast. Zato so vsi člani zgleđ dostojnosti, ljubeznivosti, pravčnosti, delavnosti, poštenja.

Družina je spoštovana in procvita na zunaj in na notraj. Vsakemu od nje se deli po zasluženju in zmožnosti. Vsa pa se ravna po notranji sili, zavesti, ki prihaja od srca — ne iz matere, iz očeta — temveč iz kosa zemlje, ki jim nudi dom...

Postanimo živo telo z eno samo krasno dušo. Postanimo organično med seboj spojena skupina ljudi, ki se zaveda svoje skupne usode, skupne prošlosti, skupne sedanjosti in bodočnosti, ki je nerazdeljivo in nerazdružljivo občestvo.

ANTON SKALA, Maribor:

Kulturno poslanstvo učiteljstva.

(Govor na zborovanju učiteljskega društva za Maribor dne 11. maja 1927 v narodnih Rušah pri Mariboru.)

Tovarišice in tovariši, nič novega Vam ne prinašam; staro, kakor je star učiteljski stan, je vprašanje o kulturnem poslanstvu učiteljstva. Prvi učitelj, kjerkoli in kadarkoli je živel, je bil pionir kulture, pionirji kulture smo mi in bo učiteljstvo vedno.

Bili smo organizirani pionirji kulture, imeli smo organizacijo, ki se ni borila le za materialne dobrine stanu, ampak je uspešno pomagala voditi tudi kulturni pokret v našem narodu.

Po vojni nastale nacionalno, socialno in gospodarsko politične razmere, ki so privedle do grupiranja učiteljstva kakor vseh stanov, ne toliko po svetovnih nazorih kotlikor po strankarski pripadnosti, so pretile, da bodo zrušile v prvih povojnih letih z velikim nacionalnim in kulturnim idealizmom ustanovljeno Udruženje jugoslovenskega učiteljstva. Borba za obstanek, stanovske pravice in za izboljšanje socialnega položaja je nadvladala vse višje misli in ideje, narodno prosvetna in pedagoška vprašanja so se moralala v organizaciji umakniti stanovskim.

Prejšnja stanovska in kulturna organizacija je postala pod pritiskom razmer sindikalna, to je strokovna, kjer se družijo pripadniki istega stanu, da se predvsem bore za svoje stanovske pravice, za ugodnejši socialni in gospodarski položaj.

Kmalu potem, ko se je po lanski glavni skupščini v Beogradu pričelo Udruženje upravljati po sindikalnih principih, in sicer na osnovi mojega predloga o izpremembi pravil, je začutilo učiteljstvo v Sloveniji (ali tudi drugod, mi ni znano), ki se drži naprednega kulturnega programa, veliko zev v našem Udruženju. Pogrešati so pričeli kulturni program v Udruženju. Pričelo se je v zasebnih, pa tudi javnih krogih debatirati, ali naj ima Udruženje kulturni program in katerih načel bodi? Deklarirali so na to odgovarjali, da se lahko vsak posameznik priznava kateremkoli kulturnem, pa tudi političnemu programu. Pridejo pa s to trditvijo v nekako majhno navzkrižje s svojim prvim

Vse naj prevzame silna ljubezen Anti-gone, ki je izrekla: »Nisem prišla zato na svet, da bi z drugimi vred sovražila, ampak da bi z drugimi vred ljubila.«

V tem znamenju nas bo ljudstvo zopet vzljubilo, nas bo zopet spoštovalo, nam ne bo kratilo naraščajočega ugleda.

Učitelj postane kljub nestalnosti — stalen, se bo posvetil z vso vsemno potrebam svojega kraja, bo dvignil mladino na stopnjo, času odgovarjajočo in širil pravo kulturo, kulturo srca in razuma med odrasle.

Zopet bo odločevala zmožnost, starostna doba, socialne razmere in zasluženje — odpalo pa bo vse ono nezdravo, kar škoduje stanu, narodu in državi.

Tovarišice! Tovariši!

Zastavljamo pero, da zapišemo novo poglavje v zgodovinsko knjigo učiteljskega stanu. Ako nam bo isto narekovala globoka in čista stanovska zavest — konča poglavje z besedo »tovariš« — ako pa dovolimo, da nam ga narekuje egoizem, bo poslednja beseda — »hlapec«.

Boris Grad.

LISTEK.

J. M.: **Koncert pevskega zbora učiteljstva UJU v Ljubljani,** ki se je vršil v nedeljo, dne 22. t. m. v Trbovljah.

Nekako strahoma smo pričakovali ali ne bo morda za začetek precej obširer, ne lahek in strogo umetniško-koncertni program zategnil velikega kulturnega pomena in velikega poslanstva, ki ga ima ta zbor vršiti v mečaj naše ožje in širše domovine. Toda ne, zbor je pod večjim vodstvom prof.

A. G. Gröbminga popolnoma kos težki nalogi, ki jo je z neznatnimi pomanjkljivostmi v interpretaciji častno izvršil in s tem dokazal, da je vreden vrstnik velikim pevskim zborom.

Zbor razpolaga z izvrstnim glasovnim materialom in je tudi v harmoničnem, melodičnem in dinamičnem oziru precej dobro izvečan. Seveda mu mora biti geslo: vedno naprej do čimvečjega izpopolnjevanja. Zetleti bi bilo, da se možki zbor zlasti v tenorih glasovno izpopolni. Ženskemu zboru pa smo se naravnost divili. Očarali nas niso le ljub-

ki, srebrno-čisti glasovi, ampak elastičnost in edinstvo, ki vlada v tem zboru. Kakor da bi en glas vodil vse štiri glasove, kakor da bi en sam brez primerne razviti umetniški čut dajal življenja proizvajani pesmi. Naj je imel katerikoli glas le eno noto ali najmanjšo glasbeno misel, ki naj jo poslušalec zazna, so se ostali lepo umaknili in mu z mirnejšim petjem napravili lepo ozadje, da je mogel varno nanje naslonjen jasno pokazati krasoto, ki jo je njemu odročil ustvaritelj umotvora. Do popolne veljave je gotovo veliko pripomogel tudi g. H. Svetel, ki je kljub boleznim in slabemu instrumentu tako precizno in čustveno spremljal ženski zbor.

G. prof. A. Gröbming je kot pevo-vodja priznan veččak, gre mu pa tudi čast v izboru skladb za koncert. Na sporedu so bile skladbe, ki smo jih objavili že zadnjič. (Glej štev. 40.)

Pesmi niso lahke in ne vsakdanje, Zatehtavao dobro izvečanega — vpetega zbora. Vse točke so občinstvu zelo ugajale, zlasti šč 6., 9. in 10., katere so se na zahtevo in vsled burnega aplavza ponavljale. Zetleti bi bilo več razlike v dinamiki, zlasti pržnost v agogiki, kar se je posebno opazilo pri »Vragovi nevesti«. Morda je pevce motila pržnostka intonacija. Jok in stok v »Jado-

vanki za teletom« naj bi bil bolj izrazit, pripovedovanje pa lahko in mirno.

Vohče je koncert zelo ugajal in je g. pevovodja kakor tudi odbor lahko zadovoljen z lepim uspehom. Ta krasni uspeh pa naj bo obenem tudi spodbuda tovarišicam pevckam in tovarišem pevckem za nadaljnji trud in velikkanske žrtve ter poziv onim tovarišem — dobrim pevckem — ki iz kakršnihkoli ozirov še od strani motrijo delo »Pevskega zbora učiteljstva UJU v Ljubljani.«

Mladinski koncert.

V soboto, dne 14. maja je priredilo »Društvo učiteljic« mladinski koncert, katerega čisti dobiček je namenjen »Učiteljskemu konviktu«. Koncert se je vršil pod vodstvom gdč. Milke Umbergerjeve in gdč. Albine Svetkove. Nastopile so učenke I. dekliske osnovne šole, učenke licejske osnovne šole in tudi učenke II. dekliske meščanske šole. Poleg tega je sodelovala tudi gdč. Milena Verbičeva s par solo točkami, a na klavirju jo je spremljala gdč. Vogelnikova.

Program koncerta je bil zelo dobro izbran in pesmice, narodne, kakor tudi umetne, so bile izvajane z naravnost precizno

sigurnostjo. Opazilo pa se je, da so narodne pesmi mnogo efektnejše in bolje vplivajo na poslušalca, nego umetne. Posebno zadovoljna je bila publika s pesmicami, ki jih je izvajala licejska osnovna šola ter z Drugim šopkom srbskih narodnih pesmi, ki jih je pela II. dekliska meščanska šola. Zelo dobro pa so bile izvajane Aljažev »Triglav«, ruska narodna »Sarafan« in Premrova »Dvig-nimo skupni krog«.

Deklise so pece večino pesmi četvero-glasno in vsakdo, ki ve kolik trud je potreben preden se otroka česa prav dobro nauči, mora priznati, da zaslužita voditeljici zbora največjo pohvalo. Tudi solo točke so ugajale. A za ves ta velik trud so bile prirediteljice s strani občinstva le slabo plačane. Koncerti so sicer v Ljubljani res vedno le slabo obiskani, toda pri mladinskem koncertu bi bilo pričakovati vendar nekoliko večjega obiska.

Isti dan je priredil Podmladek Rdečega križa deške meščanske šole na Prulah svoj koncert. Mislim, da ni v interesu niti enega niti drugega, da se vršita obe prireditvi na isti dan. Ker je bil mladinski koncert pravčasno objavljen, bi se dalo izogniti temu nedostatku. Učiteljski konvikt bi pač zaslužil to obzirnost.

V. M.